

Herézy a bludy, IV. časť: Eutychianizmus a monofyzitizmus, 2/2 – dejiny hnutia

Jozef Duháček

6. októbra 2023 ✝ Cirkev História ✝ Herézy a bludy

predchádzajúca časť:

Herézy a bludy, IV. časť: Eutychianizmus a monofyzitizmus, 1/2

ostatné doterajšie časti série:

Herézy a bludy, I. časť: Pelagianizmus

Herézy a bludy, II. časť: Arianizmus a Arius

Herézy a bludy, III. časť: Nestorius a nestoriánstvo

O pôvode eutychianizmu medzi cyrilovými stúpenkami sme sa už zmienili. Spor medzi Cyrilom a Theodoretom znova ožil pri násilných útokoch uskutočnených v rokoch 444 – 448, po Cyrilovej smrti, jeho nasledovníkmi na Irenæa z Tyru, Ibasu z Edessy a ďalších. Súd s Eutychom v Konštantínopole, ktorý viedol sv. Flavian, priviedol spor do krajnosti. Theodosius II. zvolal v roku 449 do Efezu ekumenický koncil, ktorému predsedal Dioskuros, ozajstný zakladateľ monofyzitskej sekty. Svätý pápež Lev už vo svojom liste Flavianovi odsúdil učenie o jednej prirodzenosti. Je to majstrovské dielo presnej terminológie, neprekonateľné v jasnosti myslenia, odsudzuje na jednej strane Nestoria a na druhej strane Eutycha.

Aj keď koncil Eutycha oslobodil, svätý Lev trval na tom, aby biskupi Východu, najmä tí, ktorí sa zúčastnili na hanebnej „zbojníckej“ synode v Efeze, tento list podpísali. V roku 451 sa v Chalcedóne pod predsedníctvom pápežských legátov zhromaždilo šesťsto biskupov. Pápežov postoj mal vopred zaistený úspech aj vďaka podpore nového cisára Marciana. Dioskuros Alexandrijský bol zosadený. Pápežov list prijali všetci, okrem trinástich zo sedemnástich prítomných egyptských biskupov, pretože títo sa báli, že ich životy nebudú v bezpečí, ak sa po podpise vrátia do Egypta, pokiaľ nebude vymenovaný nový patriarcha.

Ilustrácia z Norimberskej kroniky, stvárňujúca Chalcedónsky koncil

zdroj: wikimedia commons

Ozajstný problém spočíval v zostavení definície viery. Alexandrijský patriarcha nebol vymenovaný; biskupi z Antiochie a Konštantínopolu boli fanúšikmi Dioskura, hoci sa rozhodli podrobiť koncilu; Juvenalis Jeruzalemský bol jedným z vodcov „zbojníckej“ synody, ale rovnako ako ostatní sa podrobil sv. Levovi. Preto neprekvapuje, že komisia poverená vypracovaním definície viery vytvorila nie veľmi presný dokument (už neexistujúci) so slovami „*ek dúo phýseon*“, ktorý by mohli pokojne podpísať Dioskuros aj Eutyches. Na piatom zasadnutí koncilu sa dokument nadšene prijal, ale pápežskí legáti podporovaní cisárskymi komisármi s tým nesúhlasili a vyhlásili, že ak to bude nutné, tak rozpustia koncil a vrátia sa do Itálie.

Tých pár biskupov, ktorí legátov podporili, bolo z antiochijskej strany a mnohí ich podozrievali z nestorianizmu. Bola potrebná osobná intervencia cisára. Biskupom bolo demonštrované, že odmietnutie „dvoch prirodzeností“ znamená súhlasiť s Dioskurom a nie s pápežom a ustúpili, hoci veľmi neradi. Prijali pápežov list s nadšením a Dioskura zosadili nie kvôli heréze (ako mal Austolius z Konštantínopolu drzosť tvrdiť), ale pre porušenie kánonov. Postaviť sa na Dioskurovu stranu znamenalo znášať trest. Výsledkom však bolo vypracovanie slávneho chalcedónskeho vyznania viery, odsudzujúceho monofyzitizmus nasledujúcimi slovami:

„Nasledujúc svätých Otcov vyznávame jedného a toho istého Syna, jedného Pána Ježiša Krista; a v súlade s tým všetci učíme, že On je dokonalý v Božstve, dokonalý aj v človečenstve, pravý Boh a pravý Človek, s rozumovou dušou a telom, jednej podstaty so svojím Otcom, pokiaľ ide o Jeho Božstvo a jednej podstaty s nami, pokiaľ ide o Jeho človečenstvo, vo všetkom ako my, okrem hriechu, splodený zo svojho Otca pred všetkými vekmi, pokiaľ ide o Jeho Božstvo a v posledných dňoch pre nás a pre našu spásu (narodený) z Márie Bohorodičky, pokiaľ ide o Jeho človečenstvo; jeden a ten istý Kristus, Syn, Pán, Jednorodený, spoznaný v dvoch prirodzenostiach, bez zmiešania alebo zmeny, nedeliteľne, neoddeliteľne (‘en dúo phýsesin ‘asugchútos, ‘atréptos, ‘adiairétos, ‘achorístos gnorizómenon); rozdiel medzi týmito dvoma prirodzenosťami nie je v žiadnom ohľade ich spojením odstránený, ale vlastnosti každej prirodzenosti sú naopak zachované a zbiehajú sa v jednej osobe a jednej hypostáze, nie ako rozdelené alebo oddelené na dve osoby, v jednom a tom istom Synovi a jednorodenom, Bohu, Logose, Pánovi Ježišovi Kristovi; tak, ako to o Ňom učili proroci a ako nás učil sám Pán Ježiš Kristus a ako nám odovzdalo vyznanie viery našich Otcov.“

Takže nad monofyzitizmom bol vykonaný exorcizmus; dôležitá je však neochota veľkého počtu zo šesťsto otcov urobiť také jednoznačné vyhlásenie. Kardinál Newman hovorí: „Historická správa o koncile je taká, že doktrína, ktorú Krédo nedeklarovalo, ktorej otcovia neboli jednomyselne svedkami a proti ktorej sa niektorí významní svätí pevne postavili a ktorú celý Východ odmietol ako krédo, nie raz, ale dvakrát, patriarcha za patriarchom, metropolita za metropolitom, najprv ústami vyše sto, potom ústami vyše šesťsto svojich biskupov, a odmietli z dôvodu, že ide o dodatok k vyznaniu viery, bola uvalená na koncile, nie síce ako vyznanie viery, ale na druhej strane ani nie ako len obyčajný podpis pod koncilovým dokumentom. Jej prijatie za definíciu viery bolo pod hrozbou anatémy vnútené koncilu uznesením vládnuceho pápeža, prostredníctvom jeho legátov a za podpory svetskej moci.“

Theodosius vydal v marci a júli 452 proti eutychiánom edikty, ktoré im zakazovali mať kňazov alebo konať zhromaždenia, robiť závetý alebo dediť majetok alebo vykonávať vojenskú službu. Kňazi, ktorí tvrdošijne zotrúvali v omyle, mali byť vyhnaní za hranice ríše. Problémy začali takmer okamžite po skončení koncilu. Mních menom Theodosius, ktorý bol v Alexandrii potrestaný za obviňovanie Dioskura, sa teraz naopak

postavil proti rozhodnutiu koncilu a odchod do Palestíny presvedčil tisícky tamojších mníchov, že koncil učí čistý nestorianizmus. Podnikli nájazd na Jeruzalem a vyhnaní Juvenala, biskupa, ktorý sa nevzdal chalcedónskej definície, hoci bol predtým jedným z vodcov zbojníckej Efezskej synody. Zhorelo viacero domov a niektorí pravoverní boli zabití. Theodosius sa stal biskupom a po celej Palestíne boli biskupi vyhánaní a nahradzovaní novými. Biskup zo Scythopolisu prišiel o život; násilie a nepokoje boli na dennom poriadku. Eudocia, vdova po cisárovi Theodosiovi II., sa utiahla do Palestíny a podporovala vzbúrených mníchov.

Cisár Marcian a cisárovná Pulcheria prijali mierne opatrenia na obnovenie mieru a posielali dokola listy, v ktorých starostlivo vysvetľovali skutočný zmysel chalcedónskych dekrétov. Svätý Euthymius a jeho komunita boli takmer jediní mnísi, ktorí sa postavili za koncil, ale ich vplyv spolu s dlhým listom svätého Leva vzbúreným mníchom mal nepochybne veľký dopad na dosiahnutie mieru. V roku 453 veľký počet ľudí uznal svoju chybu, Theodosius bol vyhnaný a po dvadsaťmesačnej tyranii sa uchýlil na vrch Sinaj. Iní tvrdili, že nie je isté, či pápež koncil ratifikoval. Pravdou je, že zrušil disciplinárne kánony. Cisár preto žiadal svätého Leva o výslovné potvrdenie, ktoré mu pápež ihneď poslal.

Egypt

V Egypte boli dôsledky koncilu oveľa vážnejšie, pretože takmer celý patriarchát sa priklonil na Dioskurovu stranu a zostal v tejto heréze až do súčasnosti. Koptská (egyptská) cirkev, ako ju poznáme dnes, sa vyformovala v tomto okamihu. Zo sedemnástich biskupov, ktorí v Chalcedóne reprezentovali sto egyptských biskupov, len štyria mali odvahu podpísať koncilový dekrét. Títo štyria sa vrátili do Alexandrie a namiesto Dioskura vysvätili arcidiakona Proteria.

Ale zosadený patriarcha bol až príliš populárny a trinásť biskupov, ktorým bolo dovolené odložiť podpísanie listu sv. Leva, rozširovalo, že učenie koncilu odporuje sv. Cyrilovi Alexandrijskému. Tým vyvolali vzburu. Vojaci, ktorí sa ju pokúsili potlačiť, boli zahnaní do starobylého Serapisovho chrámu, ktorý bol zmenený na kostol a ten bol spálený nad ich hlavami. Marcian sa pomstil tým, že zadržal obilie, ktoré mesto zvyčajne dostávalo, zakázal verejné vystúpenia a divadlo a zrušil rôzne privilégia. Dvetisíc vojakov, ktorí mali posilniť posádku sa dopustilo škandalózneho násilia. Ľud sa musel podriaďiť, ale patriarcha bol v bezpečí pod vojenskou ochranou.

Schizma začala odchodom kňaza Timoteja, zvaného Ælurus a diakona Petra, zvaného Mongus a k nim sa pripojili štyria alebo piati biskupi. Keď prišla správa, že Dioskuros (september 454) vo vyhnanstve v Gangre zomrel, dvaja biskupi vysvätili Timoteja Ælura za jeho nástupcu. Od tej chvíle takmer celý Egypt uznával monofyzitského patriarchu. Keď prišla správa o smrti cisára Marciana (február 457), vypukli nepokoje, pravoverný patriarcha Proterius bol zavraždený a katolíckych biskupov všade nahradili monofyziti.

Nový cisár, Lev, potlačil vzburu silou, ale Ælura chránil jeho minister Aspar. Lev si želal nový koncil, ale ustúpil pred námietkami pápeža a ťažkosťami so zhromaždením toľkých biskupov. Preto rozoslal otázky po celej Východnej ríši, aby na ne biskupi odpovedali – išlo o rešpektovanie Chalcedónskeho koncilu a o Ælurovu vysviacku. Keďže konzultoval iba s katolíckymi biskupmi, odpovede boli jednomyselné. Jeden alebo dva z provinčných koncilov, ktoré vyjadrili svoje rozhorčenie nad patriarchom Ælurom, pridali výhradu „ak sú správy presné“ a biskupi z Pamfýlie upozornili na to, že chalcedónsky dekrét nie je vierouka pre ľud, ale skúška pravovernosti biskupov. Listy, sa podnes zachovali (len v latinčine) pod názvom *Encyclia* alebo

Codex Encyclius a nesú podpisy asi 260 biskupov. Nicephorus Callistus hovorí, že ich bolo dokopy viac ako tisíc a Eulogius, patriarcha Alexandrie v časoch svätého Gregora Veľkého, uvádza číslo 1600. Na tento ohromný súbor svedectiev Chalcedónskemu koncilu sa dnes málo spomína, ale v sporoch s monofyzitmi mal v tých časoch rovnakú dôležitosť ako samotný koncil a jeho slávnostná ratifikácia.

Cisárovná Theodora so sprievodom, Bazilika San Vitale, Ravenna (6. stor.)

zdroj: wikimedia commons

V nasledujúcom roku bol Ælurus vyhnaný, ale v roku 475 počas krátkej vlády monofyzitského uzurpátora Basiliska bol povolaný naspäť. Cisár Zeno Ælura ušetril od ďalšieho trestu kvôli jeho vysokému veku. Tento cisár sa pokúsil zmieriť s monofyzitmi prostredníctvom svojho Henotikonu, dekrétu, ktorým domnelo zrušil Chalcedónsky koncil. To sa však nemohlo páčiť ani jednej strane a strednú stranu, ktorá Henotikonu nadŕžala a tvorila štátnu Cirkev Východu, pápeži exkomunikovali. V Alexandrii sa monofyziti zjednotili do Zenovej schizmatickej cirkvi vďaka pôsobeniu spomínaného Peter Mongusa, ktorý sa stal patriarchom. No prísnejší monofyziti sa od neho oddelili a vytvorili sektu známu ako acephali. Peter Fullo v Antiochii tiež podporoval Henotikon. Rozkol medzi Východom a Západom trval za vlády Zena a jeho definitívne monofyzitského nástupcu Anastázia, napriek konsolidačnej snahe pápežov, najmä veľkého sv. Gelasia.

V roku 518 nastúpil na trón ortodoxný Justinus, ktorý v nasledujúcom roku za aktívnej spolupráce svojho slávnejšieho synovca Justiniána na veľkú radosť celého Východu zavŕšil zmierenie. Pápež Hormisdas poslal legátov, aby zmierili patriarchov a metropolitov, a každý biskup bol nútený – bez výhrad – podpísať petíciu, v ktorej prijal vieru, ktorá sa vždy zachovávala v Ríme a odsúdil nielen vodcov eutychiánskej herézy, ale aj Zenových biskupov Konštantínopolu, Acacia a jeho nástupcov. Zdá sa, že len málo z východných biskupov nevyznávalo pravú vieru a netúžilo po znovuzjednotení. Slávny monofyzitský spisovateľ Severus bol odstránený z Antiochijského stolca.

Justinián sa počas svojej dlhej vlády postavil na katolícku stranu, ale jeho cisárovná Theodora bola monofyzitka a v starobe sa cisár priklonil tiež týmto smerom (ako sa Konštantín v starobe priklonil k ariánom). Stále máme k dispozícii akty konferencie medzi šiestimi severiánmi a siedmimi pravovernými

biskupmi, ktorá sa konala podľa jeho rozkazu v roku 533. Veľkou kontroverziou jeho vlády bol spor o „tri kapitoly“, úryvky zo spisov Theodora z Mopsuestie, Theodoreta a Ibasa, ktorých chcel Justinián odsúdiť, aby sa zmieril so severiánmi a inými umiernenými monofyzitmi. Podarilo sa mu priviesť pápeža Vigilia k súhlasu s II. konštantínopolským koncilom, ktorý zvolal, aby presadil svoj názor. Západ nesúhlasil s týmto odsúdením ako hanlivým voči Chalcedónskemu koncilu a Afrika a Illyricum nejaký čas odmietali akceptovať tento koncil.

Rozdelenia medzi heretikmi boli spomenuté vyššie. Veľké oživenie a zjednotenie uskutočnil veľký muž sekty, slávny Jacob Baradaï, biskup z Edessy (asi 541–578). Vo svojich skorších rokoch žil zatvorený vo svojom kláštore, ako biskup strávil svoj život cestovaním v žobráckom odeve, vysväcoval biskupov a kňazov všade v Mezopotámii, Sýrii, Malej Ázii, aby napravil duchovnú skazu spôsobenú medzi monofyzitmi Justiniánovou obnovou pôvodných zákonov proti ich biskupom a kňazom. Ján z Efezu uvádza počet duchovných, ktorých vysvätil okolo 100 000, iní hovoria o 80 000.

Cestoval neuveriteľne rýchlo. Verilo sa, že má dar zázrakov – prinajmenšom vykonal ten zázrak, že vliat nový život do suchých kostí svojej sekty, hoci ich nedokázal zjednotiť a zomrel vyčerpaný hádkami medzi monofyzitskými patriarchami a teológmi. Zaslúžil si však, že jeho meno nesú monofyziti zo Sýrie, Mezopotámie a Babylónie, v Malej Ázii, Palestíne a na Cypre, ktorí zostali od jeho čias vo všeobecnosti zjednotení pod monofyzitským patriarchom z Antiochie. Volajú sa jakobiti. Mnohí z nich sa v roku 1646 zjednotili s katolíckou Cirkvou a vedie ich sýrsky arcibiskup z Aleppa.

Kopti

Egyptania mali od Dioskurovej smrti dvoch patriarchov. Jeden je monofyzitský koptský pápež Alexandrie, patriarcha celej Afriky a držiteľ apoštolského stolca svätého Marka, druhý je melchitský biskup Alexandrie. Slovo melchitský je odvodené zo semitského m-l-k, čo znamená kráľ. Melchitský, znamená cisársky biskup, čím sa označuje, že tento biskup prijal Chalcedónsky koncil.

Väčšina obyvateľov Egypta sa však pridala k monofyzitskému vyznaniu a dobytie Arabmi v 7. storočí spôsobilo komunikačnú bariéru medzi nimi a ostatnými cirkvami Východu. Katolícka Cirkev sa však mnohokrát pokúšala dosiahnuť znovuzjednotenie s koptmi v Egypte. Počas Florentského koncilu v roku 1442 sa prítomní koptskí delegáti dohodli na opätovnom zjednotení s pápežom v Ríme, no koptské obyvateľstvo bolo proti tejto myšlienke a únia nenadobudla platnosť. Ďalšie neúspešné pokusy o znovuzjednotenie podnikli koptskí delegáti v rokoch 1560 a 1582.

Koptská ikona nad koptským oltárom

zdroj: wikimedia commons

V 17. storočí začali do Egypta na príkaz pápeža Urbana VIII. prichádzať katolícki misionári (predovšetkým františkáni). V roku 1630 založil Jozef z Paríža v Levante niekoľko misií kapucínskeho rádu, vrátane misií v Káhire. Hoci misia v Káhire spočiatku čelila neúspechom, napätie s miestnym koptským kňazstvom sa minimalizovalo príchodom kapucínskeho kňaza Agathangela z Vendome do mesta v roku 1633. Počiatočné vzťahy medzi katolíkmi a koptmi v Egypte boli zlé. Pokusy o exkomunikáciu katolíckych misionárov v meste boli zdanlivo bezvýsledné. Agathangelo bol neskôr na príkaz etiópskeho kráľa v roku 1638 obesený ako mučeník v Etiópii a misia v Káhire začala upadať. Jezuiti prišli v roku 1675. V roku 1713 sa koptský patriarcha z Alexandrie opäť podriadil Rímu, ale únia opäť nemala dlhé trvanie.

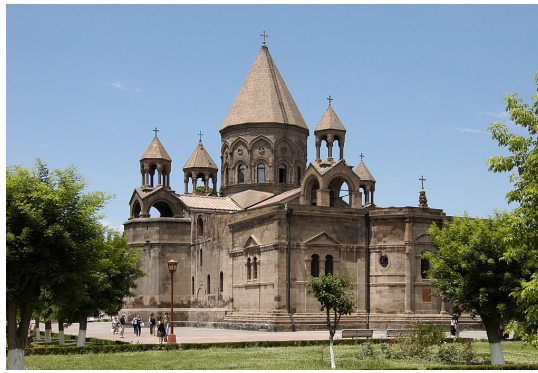
V roku 1741 sa koptský biskup Anba Athanasius z Jeruzalema stal katolíkom a s ním prešla aj časť veriacich. V roku 1781 ho pápež Benedikt XIV. vymenoval za apoštolského vikára pre menej ako 2000 egyptských koptských katolíkov. Atanáz sa neskôr síce vrátil do Koptskej pravoslávnej cirkvi a ako katolícky apoštolský vikár bol vymenovaný iný biskup.

Arméni

Arméni ako kresťania čelili viacerým prenasledovaniám veľmi statočne a neohrozene. Po prenasledovaniach prišiel nový nepriateľ, a to bola heréza. Gnosticizmus v 2. storočí a paulicianizmus v 6. a 7. storočí mali medzi Arménmi veľa prívržencov, ale hlavné herézy, ktoré zmenili osudy národa sú nestorianizmus a monofyzitizmus. Diela Theodora z Mopsuestie a Diodora z Tarzu, plné nestoriánskych ideí sa šírili po krajine. Rabulas z Edessy a Acacius pred nimi varovali. Uskutočnila sa synoda a do Konštantínopolu boli vyslaní dvaja kňazi, aby sa patriarchu Prokla opýtali, aké je správne stanovisko v tejto veci. Ako odpoveď doniesli slávny „Dokument pre Arménov“, ktorý si arménska cirkevná autorita veľmi ctila a ktorý mal silný vplyv na ich teológiu. Arméni sa stali zarytými odporcami nestorianizmu. A tam, kde zlyhal nestorianizmus, uspel monofyzitizmus.

Chalcedónsky koncil, ktorý monofyzitizmus odsúdil, sa konal, keď Arméni bojovali proti pokusom Peržanov zničiť kresťanstvo. Monofyziti v Arménsku rozpútali proti Chalcedónu propagandu a tvrdili, že obnovil nestoriánsky omyl – čomu mnohí ľahko uverili. Monofyzitizmus si vybojoval priestor a chalcedónske dekréty boli v Arménsku zamietnuté. Postoj Arménov v celej tejto záležitosti nebol diktovaný ani tak láskou k ortodoxii, ako skôr túžbou podporovať blaho svojej krajiny; lebo dúfali, že prijatím monofyzitizmu si získajú grécku priazeň a ľahšie zvrhnú perzskú nadvládu.

V Arménsku boli uverejnené spisy proti Chalcedónu a cirkulovali naliehavé výzvy na návrat k apoštolskej doktríne. Katholikos (najvyšší arménsky cirkevný hodnostár) Papken na synode vo Vagharchapat (491) slávnostne odsúdil za prítomnosti arménskych, iberských a albánskych biskupov Chalcedónsky koncil. V priebehu pol storočia toto odsúdenie potvrdili dva koncily v Tvíne, z ktorých druhý sa konal v roku 552 a 11. júla 552 stanovili ako začiatok arménskeho letopočtu. Gréci, ktorí sa vrátili k ortodoxii, sa niekoľkokrát pokúsili odviesť Arménov od monofyzitizmu. V roku 571 cestoval katolikos Ján s časťou svojho kléru do Konštantínopolu, kde po akte vernosti ortodoxii zomrel. Tento incident nemal na Arménsko žiadny vplyv.

Ečmiadzinská katedrála, Arménska apoštolská cirkev

zdroj: wikimedia commons

Keď v roku 591 grécky cisár Maurikios, ktorý dobyl od Peržanov väčšinu Arménska, pozval Katholikosa Mojžiša I., aby zvolal do Konštantínopolu biskupov a šľachtu z Arménska, jeho žiadosť sa stretla s odmietnutím. Potom cisár nechal zvolať arménskych biskupov na Rímskom území, aby uznali Chalcedónsky koncil. Do úradu patriarchu si vybral biskupa menom Ján so sídlom v Avane. V roku 593 teda bola arménska cirkev rozdelená na dve časti. Krátko na to od arménskeho patriarchu odpadli Iberčania, vedení svojím katholikosom Kiouronom a odmietli monofyzitizmus a autoritu arménskeho patriarchu. Na istý čas vyhlásili nezávislosť aj Albánci, no čoskoro sa vrátili.

Keď cisár Herakleios dobyl krajinu a druhý krát vyhnal Peržanov (629), katholikos Ezr odsúdil Nestoria a všetkých heretikov bez toho, aby sa hovorilo o Chalcedóne. Takto uskutočnené spojenie s Grékmi trvalo ešte za života Herakleia. Ale na synode v Tvine (645) Arméni opäť odsúdili Chalcedónsky koncil. Medzitým na krajinu zaútočili Arabi a tá padla ako ľahká obeť, Arménsko prešlo pod nadvládu kalifov. Niektorí arménski biskupi a kongregácie sa pokúsili obnoviť spoločenstvo s chalcedónskymi cirkvami po VI. ekumenickom koncile v roku 681. Počas križiackych výprav cirkev arménskeho kráľovstva Kilíkia vstúpila do únie s katolíckou Cirkvou, tento pokus však nevydržal. Únia bola neskôr obnovená počas Florentského koncilu v roku 1439, no po stáročia nemala žiadne reálne účinky. Niektorí Arméni konvertovali na katolicizmus a pri absencii akejkoľvek konkrétnej arménskej katolíckej cirkvi sa stali latiníkmi. V stredovekej Číne boli čínski Arméni v Pekingu obrátení na katolicizmus Jánom z Montecorvina v Čchüan-čou (Quanzhou) existovala aj arménska františkánska katolícka komunita.

V roku 1740 bol za patriarchu Sis zvolený Abraham-Pierre I. Ardzivian, ktorý sa predtým stal katolíkom. O dva roky neskôr pápež Benedikt XIV. formálne založil arménsku katolícku cirkev. V roku 1749 postavila arménska katolícka cirkev kláštor v Bzoummar v Libanone. Počas arménskej genocídy v rokoch 1915–1918 bola cirkev rozptýlená v susedných krajinách, najmä v Libanone a Sýrii. Arménsky monofyzitský patriarcha sídlil až do druhej svetovej vojny v Konštantínopole.

Etiópia

Habeš alebo Etiópia je provinciou Alexandrijského patriarchátu. Habešská cirkev je dcérou monofyzitskej egyptskej cirkvi a nič nenasvedčuje tomu, žeby sa dcéra niekedy skutočne pokúsila vymaniť spod materskej jurisdikcie. Dnes Habešanov riadi, ako za čias svätého Atanáza špeciálny delegát, ktorý je prakticky vikárom koptského patriarchu Alexandrie a je miestne známy ako Abouna alebo Abou-Salama, „Otec pokoja“. Má

ako jediný právo v celej Etiópii a na večné časy pomazávať Negusa „Kráľa kráľov“; svätiť biskupov, kňazov a diakonov, požehnávať oltárne kamene, dozor nad teologickým vyučovaním a rieši sporné alebo zložité otázky z dogmatiky, morálky a disciplíny a slúži ako posledná inštancia, ku ktorej sa možno odvolať.

Zákon Etiópie vyžaduje, aby Abouna bol vždy cudzinec, Egypťan, ktorého Negus získa, alebo skôr kúpi, od koptského patriarchu z Káhiry, údajného nástupcu sv. Marka na Alexandrijskom stolci. Po obdržaní biskupského vysvätenia a primárnej jurisdikcie sa Abouna vydáva do Etiópie bez nádeje na návrat; ale pozemky a veľké príjmy z nich mu tam zabezpečujú pohodlnú existenciu. Itchagué alebo etiópsky arcibiskup je druhou náboženskou osobnosťou v Etiópii. Etiópska cirkev má okrem kňazov a mníchov aj strednú triedu, deftaras alebo zákonníkov, ktorí majú povinnosť zachovávať, vykladať a uplatňovať písané právo, rozsiahlu zbierku nariadení Dolnej ríše, aby zabezpečili nadvládu Alexandrijského stolca nad celou Etiópiou. Liturgickým jazykom je gheez, zmes gréčtiny a arabčiny.

Etiópska ortodoxná ikona zobrazujúca sv. Juraja, Ukrižovanie Nášho Pána Ježiša Krista a Pannu Máriu

zdroj: wikimedia commons

V 14. storočí prišli do Etiópie katolícki misionári. Pápež Eugen IV. poslal 28. augusta 1439 etiópskemu cisárovi Konštantínovi I. posolstvo o jednote s katolíckou Cirkvou, ale nemal úspech. Jezuitskí misionári prišli do Etiópie s Portugalcami. Svoje konverzné aktivity zamerali na vládnu triedu krajiny, vrátane cisára, aby sa Etiópska cirkev zjednotila s katolíckou Cirkvou. Cisár Susenyos konvertoval a v roku 1622 urobil z katolicizmu štátne náboženstvo. Nasledujúci rok pápež Gregor XV. vymenoval Afonsa Mendesa, portugalského jezuitu, za patriarchu Etiópskej cirkvi. Formálna únia bola vyhlásená v roku 1626, keď do krajiny prišiel patriarcha Mendes. Susenyos použil silu na presadenie latinizácie, čo vyvolalo odpor verejnosti. V roku 1632 Susenyos zomrel a jeho nástupca Fasilides v roku 1636 vyhnal Mendesa z krajiny, ukončil úniu s Rímom a odstránil alebo pozabíjal zvyšných misionárov. Na nasledujúcich 200 rokov bola

Etiópia pre katolícke misie uzavretá.

V roku 1839 prišli do krajiny talianski lazaristi a kapucíni, aj keď v rámci určitých obmedzení, ktoré im uložil silný odpor verejnosti. Latinská Cirkev sa etablovala na juhu Etiópie v oblastiach, ktoré neboli kresťanské a ktoré sa do modernej krajiny začlenili až koncom 19. storočia. Talianska okupácia Etiópie v roku 1936 viedla k zvýšeniu počtu jurisdikcií latinskej Cirkvi, ale vyhostenie zahraničných misionárov na konci druhej svetovej vojny znamenalo, že duchovenstvo etiópskeho obradu muselo prevziať zodpovednosť za takto zbavené územia katolíckych duchovných. Preto bol v roku 1951 zriadený apoštolský exarchát etiópskeho obradu v Addis Abebe a ordinariát pre Eritreu bol povýšený na exarchát. O desať rokov neskôr, 20. februára 1961, bola založená Etiópska cirkevná provincia.

Titulný obrázok – Peter Paul Rubens, alegória Víťazstvo Pravdy nad Herézou, zdroj: wikimedia commons

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/herezy-a-bludy-iv-cast-eutychianizmus-a-monofyzitizmus-2-2-dejiny-hnutia/>